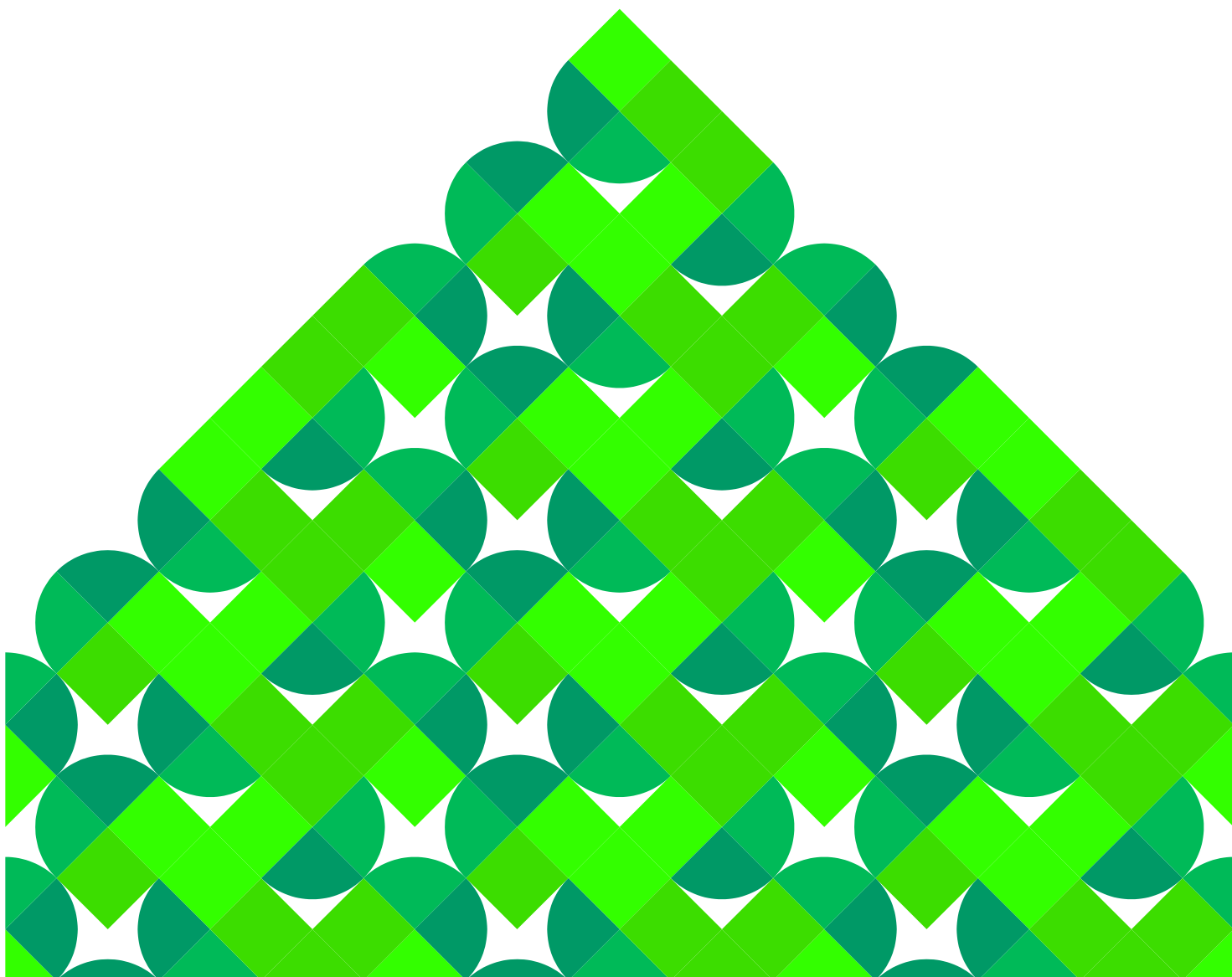

Funktionshinderspolitiskt stöd i samarbete

Delrapportering av ett regeringsuppdrag om fortsatt
stöd till kommuner och regioner 2022

Myndigheten för delaktighet är en kunskapsmyndighet som arbetar inom funktionshindersområdet. Vi arbetar för att alla, oavsett funktionsförmåga, ska kunna vara fullt delaktiga i samhället.

Myndigheten för delaktighet, 2022
Funktionshinderspolitiskt stöd i samarbete - Delrapportering av ett fortsatt stöd till kommuner och regioner 2022

Nummer 2022:4
ISBN: 978-91-987835-6-8 (pdf)

Publikationen finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.
Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

Postadress: Myndigheten för delaktighet, Box 1210, 172 24 Sundbyberg
E-post: info@mfd.se
Telefon: 08-600 84 00

Innehåll

Förord	4
Inledning	5
Utgångspunkter för uppdragets genomförande	6
Behov hos kommuner, regioner och länsstyrelser.....	6
Dialog och samarbete.....	7
Villkoren ser olika ut.....	7
Ett digitalt och fysiskt stöd.....	7
Genomförda insatser 2022	9
Kontinuitet och förflyttning.....	9
Kunskapshöjande insatser för länsstyrelserna	10
Nätverk för yrkesverksamma i kommuner och regioner	11
Nationell samling för delaktighet	12
Metodstöd för dialog och strategi	12
Riktade insatser för förflyttning.....	13
Stöd för dialog och samarbete	14
Samverkan med SKR	14
Det fortsatta arbetet 2023	15
Uppföljning som grund för arbetet.....	15
Utgångspunkt behov hos länsstyrelserna.....	16
Strategi för funktionshinderspolitiken	17

Förord

Uppdraget att stödja kommuner och regioner i sitt funktionshinderspolitiska arbete har nu pågått i fem år. Arbetet ger Myndigheten för delaktighet (MFD) möjlighet att fortsätta utveckla samarbetet med länsstyrelserna för att tillsammans erbjuda stöd till kommuner och regioner utifrån deras förutsättningar och behov. MFD har tillsammans med länsstyrelserna kontinuerligt genomfört kunskapsinsatser för att öka takten i genomförandet av funktionshinderspolitiken i kommuner och regioner.

Inför det sjätte uppdragsåret ser MFD goda möjligheter till fortsatt utveckling och ökat genomslag för arbetet i kommuner och regioner och även inom länsstyrelserna.

Under 2023 kommer ledorden för arbetet att vara kontinuitet och förflyttning. Kontinuitet i avseende om att fortsatt ge stöd till länsstyrelser, kommuner och regioner gällande kunskap om funktionshinderspolitiken. MFD kommer också att ge stöd som syftar till att skapa en förflyttning i det funktionshinderspolitiska arbetet. Det handlar till exempel om arbeta vidare med stöd för dialogformer med civilsamhället, stöd till att fler samhällsområden involveras, att funktionshindersperspektivet blir en naturlig del av verksamheterna samt en vidareutveckling av lärande exempel på hur kommuner och regioner har arbetat med att ta fram och implementera strategier.

Sundbyberg i december 2022

Malin Ekman Aldén
Generaldirektör

Inledning

Myndigheten för delaktighet, MFD, fick i regleringsbrevet för budgetåret 2018 i uppdrag att ge stöd till kommuner och regioner i genomförandet av sina funktionshinderspolitiska planer och strategier.¹ Länsstyrelserna fick samma år likalydande uppdrag i sina regleringsbrev. Uppdraget pågick under åren 2018–2020. MFD slutredovisade uppdraget i mars 2021.²

I regleringsbrevet för budgetåret 2021³ fick MFD i uppdrag att tillsammans med länsstyrelserna fortsätta arbetet med att ge stöd till kommuner och regioner att genomföra sina funktionshinderspolitiska planer och strategier. Uppdraget fortlöper till år 2023. Denna rapport är MFD:s delrapportering för år 2022.

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Myndigheten för delaktighet (S2017/07302/RS).

² Myndigheten för delaktighet, 2020, Funktionshinderspolitiskt stöd i samarbete – Slutrapportering av ett regeringsuppdrag om stöd till kommuner och regioner.

³ Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Myndigheten för delaktighet (S2020/01534).

Utgångspunkter för uppdragets genomförande

En central utgångspunkt för detta uppdrag är MFD:s roll för att samordna erfarenhetsutbyte och kunskapsuppbyggnad i och mellan länsstyrelserna. I MFD:s funktion ingår också att stödja länsstyrelserna i att bygga en struktur för att kunna ge stöd till kommuner och regioner. Syftet är att underlätta och förstärka kommunernas och regionernas genomförande av den nationella funktionshinderspolitiken. En viktig del i arbetet sedan 2018 har varit att gemensamt med länsstyrelserna bygga och vidareutveckla en grundstruktur för stödet. Denna grundstruktur beskrevs i delrapporten 2018.⁴

Behov hos kommuner, regioner och länsstyrelser

För att kunna prioritera inriktning och innehåll i stödet till kommuner och regioner genomförde länsstyrelserna under uppdragets första fas 2018 en behovskartläggning. Utifrån kartläggningen utformade sedan MFD stöd till kommunerna och regionerna, bland annat gällande arbetet med att ta fram strategier och att föra dialog med funktionshindersorganisationer och personer med egen erfarenhet av funktionsnedsättning.

Under december 2021 hade MFD kontakt med de länsstyrelser som hade uppgett att de har kommuner och regioner i sitt län som i närtid planerar att utveckla sitt strategiska arbete kring funktionshinderspolitiken. Syftet var att undersöka om det finns behov av ett särskilt stöd från MFD till berörda länsstyrelser, kommuner och regioner. Resultatet har legat till grund för det stöd som MFD har levererat under 2022.

⁴ Myndigheten för delaktighet, 2018, Funktionshinderspolitiskt stöd i samarbete.

Dialog och samarbete

En utgångspunkt för MFD:s verksamhet är att aktivt involvera funktionshindersorganisationer och personer med funktionsnedsättning utifrån artikel 4.3 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Aktiv involvering är en förutsättning för att kunna identifiera behov och hinder för delaktighet men också för att hitta hållbara och träffsäkra lösningar. MFD och länsstyrelserna har därför genomgående haft fokus på att involvera lokala och regionala funktionshindersorganisationer i genomförande av uppdragen.

Villkoren ser olika ut

Att kunna möta kommunernas och regionernas olika förutsättningar och behov, har varit och är fortsatt en viktig utgångspunkt för MFD:s arbete med att stödja kommuner och regioner. Funktionshinderspolitiska beslut, prioriteringar och inriktningar kan skilja sig åt mellan olika kommuner och regioner. Detta leder till att MFD:s stöd måste anpassas till att dels bestå av grundläggande kunskap om exempelvis funktionshinderspolitiken, dels kunna möta behov hos de som har kommit längre i sitt arbete.

Lokala förhållanden och förutsättningar skiljer sig åt även vad gäller länsstyrelserna. Behoven i länen och därmed de prioriteringar som görs varierar. Länsstyrelserna har ett brett och komplext uppdrag där de behöver balansera och hitta synergier mellan olika uppdrag. Detta påverkar hur mycket och på vilket sätt länsstyrelserna har kunnat och fortsättningsvis kommer att kunna prioritera arbetet inom uppdraget.

Ett digitalt och fysiskt stöd

Under första delen av 2022 genomfördes i stort sett alla aktiviteter digitalt med anledning av rekommendationer från Folkhälsomyndigheten utifrån rådande situation med coronapandemin. Trots detta anser MFD att aktiviteterna har kunnat genomföras med bibehållen kvalitet. Det finns även fördelar med digitala möten som är viktiga att lyfta fram, som

ökade möjligheter att nå uppdragets målgrupper samt vinster ur ett miljömässigt och ekonomiskt perspektiv.

Den senare delen av året har MFD:s stöd inneburit att även delta fysiskt. MFD ser dock ett behov av att upprätthålla arbetet genom digitala möten och stöd för att kunna möta länsstyrelser, kommuners och regioners behov av att kunna delta på möten, utbildningar och konferenser utan att närvara fysiskt.

Genomförda insatser 2022

Kontinuitet och förflyttning

MFD:s stöd har sedan 2018 utvecklats från de mer grundläggande kunskaperna om funktionshinderspolitiken och konventionen till att också handla om strategier, dialog och riktade insatser om särskilda sakområden.

Det finns fortfarande ett behov av stöd för att lära sig mer om funktionshinderspolitikens mål och inriktning. Det gäller bland annat att öka kunskapen när nya strategier på länsstyrelserna behöver få en introduktion till ämnet för att kunna genomföra sina uppdrag. Det har även funnits ett behov av grundläggande kunskap om funktionshinderspolitiken i kommuner och regioner som MFD kontinuerligt har mött upp.

Under det tidigare regeringsuppdraget 2018–2020, utvecklade MFD metodstöd gällande strategier och dialog⁵. Metodstöden uppdateras och revideras kontinuerligt för att möta behoven hos kommuner och regioner. MFD föreläser löpande om metodstöden för att öka användningen av dem i kommuner och regioner. En bärande idé i uppdragets grundstruktur är att länsstyrelsernas strategier ska ha tillräckliga kunskaper om metodstöden för att kunna förmedla innehållet direkt till kommuner och regioner i sina län.

Utifrån kommunernas, regionernas och länsstyrelsernas behov har MFD också kontinuerligt gett stöd inom särskilda sakområden. Dessa riktade insatser har till exempel handlat om att öka kunskapen i aktuella frågor om tillgänglighet i val och demokrati, om våldsutsatthet bland personer med funktionsnedsättning eller digital inkludering. MFD har inom ramen för länsstyrelseuppdraget genomfört kunskapsspridande insatser vid ett tjugotal tillfällen under 2022. Målgrupp har varit tjänstepersoner

⁵ <https://www.mfd.se/verktyg/metodstod/>

länsstyrelser, kommuner och regioner men även politiker och civilsamhället.

Behoven hos kommuner, regioner och länsstyrelser gällande grundläggande kunskap samt riktade insatser har lett till att MFD:s stöd har inriktats både på kontinuitet såsom förflyttning.

Kunskapshöjande insatser för länsstyrelserna

I den struktur som togs fram 2018 har länsstyrelserna tillsammans med MFD skapat ett nätverk för uppdraget. I nätverket finns alla länsstyrelser representerade av ansvariga strateger. MFD representeras av ansvarig projektledare samt vid behov av ytterligare medarbetare. Vid nätverkets möten deltar även ansvariga kontaktchefer från länsstyrelserna.

Syftet med nätverksmötena är att utbyta erfarenheter, samordna arbetet samt möjliggöra kompetensutveckling och samarbete. För MFD är det ett viktigt forum för att förmedla kunskap som länsstyrelserna kan förmedla vidare till kommuner och regioner. Under 2022 har två digitala och två fysiska nätverksträffar för länsstyrelsestrateger och MFD genomförts. MFD har bidragit till mötena med följande kunskapshöjande insatser:

- Föreläsning om MFD:s uppdrag att kartlägga relevanta aktörers kunskap om våldsutsatthet bland personer med funktionsnedsättning samt åtgärder och insatser för att förebygga och upptäcka våld.
- Föreläsning om MFD:s uppdrag att ge stöd till aktörer utifrån Ukrainakrisen samt att MFD tar fram ett informationsmaterial om rätten till stödinsatser för asylsökande och nyanlända.
- Föreläsning om delaktighetsguiden som är en digital utbildning för medarbetare på myndigheter, kommuner eller regioner. Utbildningen utgår ifrån att det offentliga har ett särskilt ansvar att möta behoven hos hela befolkningen utifrån den funktionshinderspolitiska strategin.

Utöver detta har också kompletterande möten skett för länsstyrelsestrategier och MFD som har varit schemalagda månadsvis. Dessa möten har varit av mer informell karaktär men är ett forum för att utbyta idéer och för att dela med sig av genomförda och planerade aktiviteter. Det är också ett forum för att identifiera möjligheter för samarbete vid utbildningar, konferenser och övrigt stöd till kommuner och regioner.

Nätverk för yrkesverksamma i kommuner och regioner

Ett nytt forum som har skapats av MFD i år, är nätverket för yrkesverksamma i kommuner och regioner. Syftet med nätverket är att tjänstepersoner som utför funktionshinderspolitiska uppdrag ska få stöd i det strategiska utvecklingsarbetet och i viss mån få stöd i mer operativa frågor om funktionshinderspolitiken. Nätverket har under året genomfört fem träffar med följande innehåll:

- Uppstart med syfte att samla in behov och ringa in intresseområden.
- Demokratisk delaktighet och tillgängliga val.
- Digital inkludering.
- Breddad rekrytering och tillgängliga arbetsplatser.
- Aktiv involvering och dialog.

Sammanlagt har cirka 300 deltagare varit med vid dessa fem tillfällen.

MFD har fört en dialog med SKR för att se hur det nya nätverket kan komplettera SKR:s befintliga nätverk och utgöra en plattform för utveckling vad gäller funktionshinderpolitiska frågor. MFD har svarat för förvaltarskap och värdskap under 2022 och länsstyrelserna har haft möjlighet att både bidra in i planeringen av mötena och att själva delta.

Nationell samling för delaktighet

För tredje året i rad har länsstyrelserna och MFD uppmärksammat den internationella funktionshinderdagen genom att hålla en digital konferens, Nationell samling för delaktighet. Under de två dagar konferensen genomfördes fick åhörarna ta del av metoder och kunskap om hur det funktionshinderspolitiska arbetet kan bedrivas systematiskt. De fick också ta del av goda exempel på kommunalt och regionalt funktionshinderspolitiskt arbete. Dagarna innehöll fem fokusområden:

- Styrning och ledning från vision till praktik.
- Universell utformning i samhällsbyggnadsprocessen.
- Ökad delaktighet på arbetsmarknaden.
- Kultur och fritid för alla.
- Motverka våld mot personer med funktionsnedsättning.

Dagarna riktade sig till anställda eller politiker i kommun och region men även till representanter från civilsamhället deltog. Konferensens syfte var att ge deltagarna verktyg och inspiration i det fortsatta funktionshinderspolitiska arbetet. Det var över 1 400 personer som hade anmält att de skulle delta på konferensen, vilket kan jämföras med 2021 då motsvarande antal anmälda var cirka 900.

Metodstöd för dialog och strategi

Under 2022 har metodstöden om dialog och strategier⁶ vidareutvecklats. MFD har kartlagt och sammanställt lärande exempel för att konkretisera hur kommuner arbetar både med att föra dialog och att utveckla strategier och planer inom området. Exempelen kommer att vara en kompletterande del till metodstöden och utgöra ett mer praktiskt stöd i MFD:s och länsstyrelsernas löpande utbildningsinsatser för kommuner och regioner.

⁶ <https://www.mfd.se/verkyg/metodstod/>

Riktade insatser för förflyttning

MFD har under de senaste åren tagit fram stödmaterial som syftar till att underlätta arbetet med att genomföra funktionshinderspolitiken. Eftersom politiken är tvärssektoriell och ska genomsyra samhällets alla delar så omfattar stöden flera olika verksamhetsområden. Exempelvis handlar det om stöd för att arbeta med en tillgänglig verksamhet stöd för ett hållbart barnrättsarbete och stöd för en aktiv fritid för personer med funktionsnedsättning.

Under 2022 har MFD också påbörjat ett mer aktivt spridningsarbete för att erbjuda kunskap om myndighetens samtliga stödmaterial och hur de kan användas. Alla länsstyrelser har erbjudits möjlighet att ta del av kunskapsinsatsen och inledningsvis har MFD besökt länsstyrelsen i Skåne och presenterat stödet för en grupp chefer. Sju länsstyrelser har utöver Skåne anmält sitt intresse för att ta del av liknande kunskapsspridande insatser internt. Insatserna kan också komma att genomföras tillsammans med länets kommuner. Detta arbete fortsätter under 2023.

MFD har också genomfört riktade insatser utifrån önskemål från länsstyrelserna. Det har främst handlat om insatser där MFD har pågående uppdrag och därmed aktuell kunskap om frågorna. Bland annat har representanter från regeringsuppdrag om våldsutsatthet bland personer med funktionsnedsättning genomfört föreläsningar och panelsamtal vid sju tillfällen under året.

Samarbete har även skett med Region Skåne som ska genomföra ett projekt om fysisk tillgänglighet och planering med kommunala tjänstemän och politiker inom samhällsplanering som främsta målgrupp. Tyngdpunkten i projektet är förutsättningar för social delaktighet (delaktighet i samhällets fysiska miljöer) och hur en bättre metodik för detta kan skapas. Representanter för MFD har bidragit med sakkunskap med fokus på metodutveckling och hur en förskjutning från ett rättsligt perspektiv till ett socialt perspektiv kan gå till, där delaktighet är centralt.

Stöd för dialog och samarbete

Ett exempel på MFD:s stöd gällande dialog och samarbete är länsstyrelsen i Kronobergs arbete med att starta ett regionalt funktionshindersråd. MFD bistår länsstyrelsen i Kronoberg med praktiska råd om hur arbetet kan organiseras och i planering och genomförande är MFD:s metodstöd om dialog en utgångspunkt för länsstyrelsen.

Andra exempel på stöd i arbetet med dialog och aktiv involvering är föreläsningar och panelsamtal i Skåne och Västra Götaland om delaktighet i demokratiska processer. De har också handlat om hur det funktionshinderspolitiska arbetet i kommunerna kan vidareutvecklas med hjälp av dialog med personer med funktionsnedsättning och organisationer.

Samverkan med SKR

Enligt uppdragsbeskrivningen ska MFD och länsstyrelserna inhämta synpunkter från Sveriges kommuner och regioner, SKR. Med utgångspunkt i detta har MFD och länsstyrelserna under 2022 genomfört ett samrådsmöte med SKR då arbetsformer och möjliga samarbetsområden har diskuterats. SKR har även medverkat vid ett nätverksmöte samt på den digitala konferensen Nationell samling för delaktighet som MFD och länsstyrelserna gemensamt arrangerade den 30 november och 1 december 2022.

Det fortsatta arbetet 2023

Uppföljning som grund för arbetet

En viktig utgångspunkt för det fortsatta arbetet tillsammans med länsstyrelserna är MFD:s årliga aktörsuppföljning som utgör underlag för utvecklingen av det funktionshinderspolitiska arbetet i kommuner och regioner. I enkäten ställer MFD bland annat frågor till kommuner och regioner om deras styrning och systematisering av arbetet med funktionshinderfrågor. Frågorna handlar också om huruvida arbetet utgår från en funktionshinderspolitisk strategi och om arbetet med funktionshinderfrågor integreras i andra övergripande dokument. Det senare kan innebära att perspektivet lyfts in i exempelvis budget-, kommunikations- och upphandlingsstrategi. Funktionshinderperspektivet kan också lyftas in i andra strategier och planer som exempelvis plan för Agenda 2030, jämställdhetsplan, jämlikhetsplan, hållbarhets- eller MR-strategi.

Ett grundläggande syfte med detta regeringsuppdrag är att öka takten i kommuners och regioners genomförande av funktionshinderspolitiken. Att arbetet i uppdraget har effekt kan utläsas av den senaste uppföljningen.

I uppföljningen för 2021 svarade 63 procent av kommunerna (56 procent 2020) att de har en funktionshinderspolitisk strategi eller skrivningar i styrdokument som de använder för att systematisera arbetet med funktionshinderfrågor.⁷ Motsvarande siffror för regionerna är att 17 av 19 regioner angav att de har en funktionshinderspolitisk strategi eller skrivningar i styrdokument som de använder för att systematisera arbetet med funktionshinderfrågor.⁸

⁷ Myndigheten för delaktighet, 2021, Uppföljning av kommuner 2021.

⁸ Myndigheten för delaktighet, 2021, Uppföljning av regioner 2021.

MFD:s arbete i uppdraget under 2023 kommer utifrån dessa resultat att präglas av kontinuitet och förflyttning. Kontinuitet i det avseendet att MFD kommer att fortsätta ge stöd kring funktionshinderspolitiken, mål och inriktning till de kommuner och regioner som inte har ett systematiskt och fortlöpande arbete med funktionshinderspolitiska frågor. MFD kommer också att verka för att de kommuner och regioner som har en funktionshinderspolitisk strategi på plats fortsätter sitt arbete och gör en förflyttning. Den förflyttning som MFD vill åstadkomma innebär att funktionshinderspolitikens tvärsektoriella perspektiv ska få större plats och att kommuners och regioners arbete med sina funktionshinderspolitiska planer och strategier blir en naturlig del i verksamheterna.

MFD:s och länsstyrelsernas gemensamma arbete ger alltså effekt men arbetet behöver fortsätta för att funktionshinderspolitiken ska få full genomslagskraft i kommuner och regioners samtliga verksamhetsområden.

Utgångspunkt behov hos länsstyrelserna

MFD kommer fortsatt att vara lyhörd för önskemål om stöd utifrån länsstyrelsernas behov. MFD skickade inför 2022 ut en enkät till länsstyrelserna. I enkäten svarade länsstyrelserna på frågor om kommunernas och regionernas behov och förutsättningar. Enkäten ställde också frågor om vilket stöd som länsstyrelserna ansåg sig behöva för att bidra till genomförandet av funktionshinderpolitiken i kommuner och regioner.

Behovsbilden över hur situationen såg ut i de olika länen kommer även att ligga till grund för arbetet under 2023. Återkommande gemensamma önskemål kan sammanfattas i följande kategorier:

- Utbildningar, föreläsningar och workshops om funktionshinderspolitiken och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.
- Fortsatt möjlighet att kontakta MFD för enskilt riktat stöd.

- Information om goda exempel på hur arbetet kan bedrivas.
- Statistikstöd – levnadsvillkor, regional och lokal statistik.
- Stöd i frågor om dialog och aktiv involvering av/med funktionshindersorganisationerna.

Strategi för funktionshinderspolitiken

En ytterligare utgångspunkt för arbetet med att ge stöd till kommuner och regioner är den nationella strategin för funktionshinderspolitiken. MFD har i uppdrag att stödja strategimyndigheterna och Folkbildningsrådet men ser att alla offentliga aktörer är relevanta för att nå en förflyttning i frågorna. I strategin betonas att den svenska samhällsmodellen bygger på att kommuner och regioner ansvarar för välfärden, för tillgänglighet och delaktighet på lokal nivå.⁹ Kommunernas och regionernas arbete påverkar alltså i hög grad genomförandet av de nationella målen i funktionshinderspolitiken. I MFD:s instruktion anges att myndigheten ska arbeta gentemot samtliga offentliga aktörer. Därav är det av stor vikt att MFD arbetar vidare med att stödja kommuner och regioner även framöver, både i förhållande till det instruktionsbundna uppdraget men även i förhållande till det särskilda uppdraget om strategin.

MFD kommer under 2023 att fortsätta att utveckla stödet till statliga myndigheter samt kommunerna och regionerna utifrån deras specifika behov och förutsättningar. Detta innebär att ge stöd i både uppföljning och genomförande av politiken samt i hur politikens inriktning kan bidra till att målet uppfylls

MFD kommer också att vidareutveckla det nationella nätverket för yrkesverksamma i kommuner och regioner och arbeta vidare med att sprida metodstöden om stärkt dialog och strategier. Lärande exempel på hur kommuner har arbetat med dialog och strategier kommer att utgöra en viktig del av stödet.

⁹ Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031, (S2019/02213, S2021/06595).

MFD arbetar även med att hitta former för att identifiera hur regionerna kan få ett ändamålsenligt stöd utifrån deras uppdrag och struktur. För att åstadkomma detta har en dialog påbörjats med region Stockholm och region Skåne. Dialogen kommer att fortsätta under 2023.

Ett viktigt arbete för 2023 är också att följa upp den behovsinventering från kommunerna som genomfördes 2018. Detta för att kunna veta vilka effekter uppdraget har haft och för att veta vilket behov av stöd som finns. MFD ser också att beroende på inriktning framöver i detta uppdrag kan det finnas behov att fundera över om det behövs riktade medel till kommunerna och regionerna för ett fortsatt genomförande av sina funktionshinderspolitiska planer och strategier.